

**İNÖNÜ SAĞLIK OCAĞI BÖLGESİNDE YAŞAYAN GEBE
KADINLARIN EMZİRME HAKKINDAKİ EĞİTİM ÖNCESİ VE
SONRASI BİLGİ DÜZEYLERİNİ ÖLÇEREK EĞİTİMİN
ETKİNLİĞİNİ GÖSTERMEYE YÖNELİK ÇALIŞMA**

Zuhal BAHAR* Esin TÜRKİSTANLI*** Pınar OKYAY****
Nurgül KESKİN AK

ÖZET

Bu çalışmada , gebe kadınların emzirme hakkındaki bilgi düzeylerini ölçmek ve buna etki eden faktörleri araştırmak, hazırlanan eğitim programı ile gebe kadınların bilgi açığını giderebilmek amaçlanmıştır. Betimleyici, kısmen analitik ve müdahale içeren bu saha araştırmasına katılan ebe kadımların eğitim öncesi bilgi sorularına verdikleri cevaplardan bilgi puanlarının düşük olduğu saptanmıştır. Eğitim kitapçığı, resimler ve uygulama malzemeleri ile desteklenen eğitim sonrasında, kadınların bilgi puanlarından anlamlı bir artış olduğu belirlenmiştir.

GİRİŞ

Son yıllarda bebek beslenmesi hakkında yapılan tüm çalışmalarda, anne sütlünün en iyi besin olduğu görüşünde birleşmektedir. Doğumun 4-6 ay içinde yalnız anne sütü verilmesi en azından bir yaşına kadar uygun ek besinlerle takviyeli olarak anne sütüne devam

-
- Doç.Dr. Ege Uni. Hem. Y.O. Halk Sağlığı Hemşireliği AD
 - Ar.Gör. Ege Uni. Hem. Y.O. Halk Sağlığı Hemşireliği AD
 - Dr. Bornova Sağlık Grup Başk.Yrd.
 - 70.Yıl Sağlık Enstitüsü Tıbbi İstatistik ve Bilgisayar Bölümü

edilmesi. dünyada bir yıl içinde 1.3 milyon bebek ölümünü önleyebilme polansiyeline sahip olduğu için önemlidir (6).

Annelerin bebeklerini %95 oranında ve 10.3 ay emzirdiği ülkemizde genel olarak tüm anneler emzirmeye isteklidir (1). Fakat gerek kendisine ait (memeyle ait problemler, bebeğini besleme endişesi vb.) gerekse bebeğe ait (yeterli süt alamama, hastalık vb.) sorunları nedeniyle erken ek gıdaya başlanmaktadır (1, 3). Altıncı ayda yalnız anne sütü alan bebek neredeyse hiç kalmamaktadır. Oysa ilk 4-6 ayda yalnız anne sütü almanın yararlarını gösteren çalışmalar vardır (2, 6). Türkiye'de annelerin emzirmenin yararları konusunda ikna edilmekten çok nasıl emzireceklerinin öğretilmesinde ihtiyaçları vardır (5). Bu nedenle annelere gebelikleri sırasında emzirme ile ilgili oluşabilecek sorunların ve nasıl baş edebileceklerinin öğretilmesi gerekmektedir.

Ana çocuk sağlığını birbirinden ayırılmaz bir olgu olduğunu düşünürsek emzirmenin annede doğum sonu kanamalarının erken durmasına, meme ve over kanserlerinin önlenmesine, gebeliği erteleyerek doğum aralarının uzamasına katkısı göz ardı edilemez (4).

Bu çalışmada;

✓ Gebe kadınların emzirme hakkındaki bilgi düzeyini ölçmek ve buna etki eden faktörleri araştırmak.

✓ Eksik ve yanlış bilgilere yönelik eğitim programı hazırlamak ve bu eğitim ile gebe kadınların bilgi açığını giderebilmek.

✓ Eğitim sonunda, gebe kadınların emzirme hakkındaki bilgi düzeyini tekrar ölçerek eğitimin etkinliğini test etmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Betimleyici, kısmen analitik ve müdahale içeren bu saha araştırmasının evrenini, Narlidere Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı İnönü Sağlık Ocağı bölgesinde ikamet eden 102 gebe kadın oluşturmuştur. Örneklemeye gidilmiştir.

Bağımlı değişkenin gebe kadınların emzirme hakkındaki bilgi düzeyi olan araştırmada, bağımsız değişkenler gebe kadının yaşı, eğitimi, çalışma durumu, evli kaldığı süre, gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı, gebelik süresi, aldığı emzirme eğitimi, eğitim aldığı yarıdır.

önceki çocuklarını emzirme durumu ve doğacak bebeği emzirme is teği olarak belirlen miş tir.

Veri toplama dönemi üç hafta süren çalışmanın verileri anket tekniği ile ilk aşamada ön test ve eğitimin yapılması. ikinci aşamada son test değerlendirmesinin yapılması ile toplanmıştır.

Ön denemesi İnönü Sağlık Ocağı bölgesinden Ilıca Sağlık Ocağı bölgesine devredilen ebe bölgesinde 13 gebe kadınla görüşülerek yapılan anket formu. gebe kadının sosyo-demografik özelliklerini içeren 12. emzirmeye haklarında bilgi düzeyini içeren 20 soru olmak toplam 32 sorudan oluşmuştur.

Her ebe bölgesinde araştırma kapsamına alınan gebe kadın sayısına bağımlı olan eğitim grubuna, çevrede eğitim en uygun özelliklere sahip ev ortamında eğitim verilmiştir. Eğitim bir saat süre içinde yapılmıştır. Eğitim sırasında anne adaylarına eğitim kitapçığı, temel mesajlar içeren afişler ve resimler, uygulama malzemeleri verilmiştir.

Araştırma verilerinin sayı, yüzde dağılımları yapılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler için çapraz tablolarda gösterilerek X^2 ile test edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan gebe kadınların %35.3'ünün 20-24 yaş grubunda olduğu, %46.1'inin ilköğretim mezunu olduğu, %32.4'ünün 2-5 yıldır evli olduğu, %29.5'inin ilk bebeği olduğu, %33.3'ünün ilk beklemini beklediği saptanmıştır (Tablo 1).

Gebe kadınların tümü önceki çocuklarını emzirdiklerini ve aynı zamanda doğacak bebeklerini emzirme konusunda istekli olduklarını belirtmişlerdir. Kadınların yalnızca %19.6'sı gebelikleri süresince sağlık ocağı ebesinden emzirme eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir.

Kadınların yaş grupları ile ($X^2= 3.98$, $P>0.05$), evli oldukları ile ($X^2= 2.70$, $P>0.05$), gebelik sayısı ile ($X^2= 2.45$, $P>0.05$) yaşayan çocuk sayısı ile ($X^2= 1.63$, $P>0.05$) bilgi puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Gebe kadınların öğrenim durumlarına göre eğitim öncesi bilgi puanlarının dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2'de de görüldüğü gibi: ilköğretim mezunu ve orta okul mezunu olan kadınların ($X^2= 13.0$, $P>0.05$) emzirme bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Gebe kadınların eğitim öncesi bilgi sorularına cevapları ile bilgi puanlarının düşük olduğu saptanmıştır. Verilen eğitim sonrası bilgi puanlarında olumlu bir artış olduğu saptanmıştır. Eğitim sonrası emzirme hakkında bilgi puanlarının ortancası 67.5 bulunmuştur. Gebe kadınların eğitim öncesi 40.6 olan bilgi puan ortalaması eğitim sonrası 67.1'e yükselmiştir. bilgi kazanç puanı 26.5 olarak bulunmuştur. Eğitim öncesi ve sonrası bilgi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t= 18.33$, $P<0.05$).

Tablo 1. Gebe Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı	%
Yaş Grubu		
15- 19	15	14.7
20-24	36	35.3
25-29	30	29.4
30-34	14	13.7
35-39	7	6.9
Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	36	35.3
Okur-yazar	12	11.7
ilkokul Mezunu	47	46.1
Ortaokul Mezunu	7	6.9
Evli Oldukları Yıl Sayısı		
1 yıl ve il		
2-5 yıl	33	32.4
6 -9 yıl	23	22.5
10 - 13 yıl	16	15.7
14yılve fi		
Gebelik Sayısı		
ilk	30	29.5
2.	24	23.5
3.	22	21.6
4 .	9	8.8
5.	8	7.8
6 ve 11	9	8.8
Yaşayan çocuk sayısı		
0	34	33.3
1	34	33.3
2	17	16.6
3	11	10.8
4	2	2.0
5 ve fl	4	4.0
Toplam	102	100.0

Tablo 2. Gebe Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Emzirme Bilgi Düzeyi			Toplam
	0-25 Arası	26-50 Arası	51-75 Arası	
İlkokul ve altı	19	16	13	48
İlkokul mezunu ve üzeri	5	26	23	54
Toplam	24	42	36	102

İstanbul'da yapılan benzer bir çalışmada; doğumu izleyen bir 6-12 saatte lohusalara iki saat süreli eğitim verilmiş ve bir hafta sonra ev ziyaretleri ile eğitim pekiştirilmiştir. Daha sonra bir gruba eğitim vermeye devam edilirken, diğer gruba eğitim verilmemiş ve sadece izlenmiştir. Eğitim almayan gruba eğitimin etkinliği doğumdan 2 ay sonraya kadar sürmüştür. Sürekli desteklenen grupta ise tam başarı sağlanmıştır (3).

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Gebelerin %42.6'sının antenatal bakım aldığı, ilk izlemin ortalama 7. ayda olduğu ülkemizde annelerin bebeklerini ilk 4-6 ayda yalnız anne sütüyle besleme alışkanlığının yaygınlaştırılmasında sağlık kuruluşlarının önemli görev düşmektedir (1).

İnönü Sağlık Ocağı bölgesinde gebe kadınların eğitim öncesi bilgi sorularına verdikleri cevaplarından bilgi puanlarının düşük olduğu, ancak gelişmelerin sevindirici olduğu görülmüştür. Bebeğe verilecek ilk besin sorulduğunda gebe kadınların %94.6'sı anne sütü cevabını vermiştir. İlk emzirme zamanı sorulduğunda %54.8 ile hem en %29.5 ile doğumdan ilti saat sonra cevapları alınmıştır. Gebe kadınlardan hiç biri doğru emzirme pozisyonunu tarif edememiş ve hepsi (emzirmede en çok soruna yol açan) emzirme sırasında bebeğe sadece meme başının verilmesini doğru bulmuşlardır. Yine tamamı su verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Verilen eğitim sonrası bilgi puanlarında anlamlı bir artış olmuştur.

Bu tür eğitimlerin tam başarıya ulaşması için doğumun kadara eğitimin sürdürülmesi, doğum ve doğum sonunda desteklenmeye devam

edilmesi konusunda tüm sağlık personelinin çabası gerekmektedir. 2000 yılına girenkene emzirme hakkında yeterli destek ve yasal düzenlemeye sahip olamayan sağlık personelinin bu konuda ne kadar inandırıcı olabileceği araştırılması gereken aynı bir konudur.

KAYNAKLAR

1. Hacel İpepe Üniversel Esi Nüfus Etüdleri Enstilüsü. 1993 Nüfus Sağlık Araşırması. Ankara 1994.
2. Özcebe H. Sertan M. Doğan BG. "Anne sütü ile Beslenme ve An k anı 'da Bebek Dostu Hastanelere" Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 34: 4. 199 1. 305-316.
3. Neyzi O. "İstanbul'da Annelerin Anne Sütü ile Beslenme Konusundaki Davranışı "Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 34: 4. 199 1. 317-320.
4. . T.C. Sağlık Bakanlığı - UNICEF. Ana Çocuk Sağlığında Temel Bilgiler , Bölüm 3. 1993. Ankara. 41-53.
5. Tümerdem T. Sağlık Bakanlığı Adına Konuşma. UNICEF: IPA, WHO Ortak "Anne Sütü Teşvik Bebek Dostu Hastanelerin Tanımlanması" Konferansı. Haziran 1991.
6. WHO / UNICEF. 1990' lı Yıllarda Bebeklerin Anne Sütüyle Beslenmesi. Global Strateji Oluşturulmasında Yönelik Değerlendirme ve İpuçları. 1991.